

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	XVII
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM HASTANIN KENDİ GELECEĞİNİ BELİRLEME HAKKININ HASTA HAKLARI İÇİNDEKİ YERİ

I. HASTA HAKLARI KAVRAMININ OLUŞUMU.....	7
A. Tıp ve İnsan Hakları.....	7
1. Nazi Almanyası ve İnsan Hakları İhlalleri.....	8
2. Nürnberg Mahkemesi ve Hekimler Davası.....	13
a. Nürnberg Şartı.....	18
b. Helsinki Bildirgesi.....	20
3. Değerlendirme.....	25
B. Sağlık Hakkı ve Gelişimi.....	26
1. Kavram/Terminoloji.....	26
2. Sağlık Hakkının İçeriği.....	29
3. Sağlık Hakkının Kapsamı ve Devletin Yükümlülükleri.....	38
a. Uluslararası İnsan Hakları Belgelerinde Sağlık Hakkı.....	38
aa. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi.....	38
bb. BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi.....	39
cc. İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi.....	42
dd. Avrupa Sosyal Şartı.....	44
4. Karşılaştırmalı Hukukta Sağlık Hakkı.....	45

a. İtalya.....	45
b. Hollanda.....	48
c. Birleşik Krallık.....	51
d. Almanya	54
e. Amerika Birleşik Devletleri	55
5. Türkiye’de Sağlık Hakkı	61
a. Sağlık Hizmetleri ve Çevrenin Korunması - Anayasa md. 56.....	61
b. Kişi Dokunulmazlığı, Maddi ve Manevi Varlığının Bütünlüğü - Anayasa md.17.....	66
6. Değerlendirme.....	68
C. Bilimsel ve Teknik Gelişmeler	69
D. Sosyal Gelişmeler	72
II. HASTA HAKLARI TANIMI VE İÇERİĞİ.....	74
A. Kavram/Terminoloji.....	74
B. Hasta Haklarının Gelişim Süreci.....	78
1. Amerikan Hastane Birliği	78
2. Hasta Haklarına İlişkin Lizbon ve Bali Bildirgeleri	79
3. Avrupa Hasta Haklarının Geliştirilmesi Bildirgesi (Amsterdam Bildirgesi)	81
4. Hasta Hakları Avrupa Şartı.....	84
5. İnsan Hakları ve Biyotıp Sözleşmesi.....	87
C. Temel Hasta Hakları	89
1. Sağlık Hizmetlerine Erişim Hakkı	90
2. Kendi Geleceğini Belirleme Hakkı	92
3. Bilgilendirilme Hakkı	93
4. Özel Yaşamın Gizliliği	95
5. Başvuru Hakkı.....	95
D. Değerlendirme.....	97

İKİNCİ BÖLÜM
HASTANIN KENDİ GELECEĞİNİ
BELİRLEME HAKKININ TEMELİ,
DÜZENLENMESİ VE KORUNMASI

I. Hastanın Kendi Geleceğini Belirleme Hakkının Temelleri	99
A. Hastanın Kendi Geleceğini Belirleme Hakkının Düşünsel Temelleri	99
1. Hasta Özerkliği	100
2. Hasta-Hekim İlişkisindeki Yaklaşımlar	102
a. Hasta Özerkliğini Destekleyen Yaklaşımlar	102
aa. Aydınlatıcı Model (informative)	102
bb. Yorumlayıcı Model (interpretative)	103
cc. Müzakereci Model (deliberative)	104
dd. Değerlendirme	104
b. Paternalist Yaklaşım	105
B. Hastanın Kendi Geleceğini Belirleme Hakkının Hukuksal Temelleri	108
1. Temel Haklar Açısından	108
2. Uluslararası Sözleşmeler Açısından	109
II. Hastanın Kendi Geleceğini Belirleme Hakkının Düzenlenmesi	110
A. Hastanın Kendi Geleceğini Belirleme Hakkının İçeriği	110
1. Genel Olarak	110
2. Karar Verme Yeteneğine Sahip Olmayan Hastalar Açısından	114
a. Küçükler ve Vesayet Altındakiler	115
b. Akıl Hastaları	120
c. Bilinci Kapalı Olan Hastalar ve Acil Durum	125
d. Yoğun Bakım	129
3. Karar Verme Yeteneğine Sahip Hastalar Açısından	130
a. Önceden Hazırlanmış Hasta Direktifleri (advanced directives)	131

aa. Kavram/Terminoloji	131
bb. Yönlendirici Direktifler	134
cc. Sağlık Hizmeti Vekili (health care proxy)	138
B. Hastanın Kendi Geleceğini Belirleme Hakkının Sınırları.....	141
a. Genel Olarak.....	141
b. Pandemi Dönemi ve Tedaviyi Red: Zorunlu Aşı.....	142
C. Hastanın Kendi Geleceğini Belirleme Hakkının Güvencesi Olarak Bilgilendirilmiş Rıza (informed consent).....	145
1. Genel Olarak.....	145
a. Kavram/Terminoloji	145
b. Bilgilendirilmiş Rızanın Ortaya Çıkışı.....	148
c. Bilgilendirilmiş Rızanın Amacı.....	150
2. Bilgilendirilmiş Rızanın Kapsamı	151
a. Hekimin Bilgilendirme Yükümlülüğünün Ölçütleri.....	152
aa. Mesleki Uygulama Ölçütü (the professional practice standard).....	152
bb. Makul Hasta Ölçütü (the reasonable patient standard)	153
cc. Sübjektif Ölçüt (the subjective standard)	154
dd. Ülke Uygulamalarından Örnekler	155
aaa. Almanya	156
bbb. Hollanda	157
ccc. Birleşik Krallık	157
ddd. Türkiye	158
b. Bilgilendirme Yükümlülüğünün Türleri.....	159
aa. Tedavi Hakkında Bilgilendirme	160
bb. Risk Hakkında Bilgilendirme.....	161
cc. Tedavi Seçenekleri Hakkında Bilgilendirme.....	167
dd. Tedavinin Yararları Hakkında Bilgilendirme	168
ee. Hekim Hakkında Bilgilendirme	169
c. Hekimin Bilgilendirme Yükümlülüğünün İstisnaları.....	171
aa. Acil Durum.....	171

bb. Hastanın Vazgeçmesi	174
cc. Hekimin Tedavi Ayrıcalığı (önceliği)	176
3. Bilgilendirilmiş Rıza Uygulaması	180
a. Bilgilendirmenin Şekli	180
b. Bilgilendirmenin Zamanı	182
c. Bilgilendirme Yükümlüsü	183
d. Bilgilendirme Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesinin Sonuçları	184
e. Hastanın Bilgilendirilmiş Rızasının Geçerliliği	186
4. Değerlendirme	187
III. HASTANIN KENDİ GELECEĞİNİ BELİRLEME HAKKININ KORUNMASI	189
A. Karşılaştırmalı Hukukta Hastanın Kendi Geleceğini Belirleme Hakkının Korunması	189
1. Finlandiya	190
2. Almanya	194
3. Fransa	197
4. Birleşik Krallık	202
5. Amerika Birleşik Devletleri (ABD)	206
6. Değerlendirme	210
B. Türk Hukukunda Hastanın Kendi Geleceğini Belirleme Hakkının Korunması	211
1. Hukuki Düzenlemeler	211
a. Genel Olarak	211
aa. Hasta Haklarını Koruyucu Hükümlere Yer Veren Kanunlar	212
aaa. Tababet ve Şuabatı Sanatlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun	212
bbb. Umumi Hıfzısıhha Kanunu	213
ccc. Organ ve Doku Alınması, Saklanması ve Nakli Hakkında Kanun	213
ddd. Tıbbi Deontoloji Tüzüğü	214

bb. Biyotıp Sözleşmesi Düzenlemeleri	215
cc. Hasta Hakları Yönetmeliği.....	215
aaa. Genel Olarak İçeriği.....	215
bbb. Hastanın Kendi Geleceğini Belirleme Hakkı Açısından Değerlendirmesi.....	219
2. Hastanın Hak Arama Yolları	222
a. İdari ve Adli Yargıya Başvuru	223
aa. Kamu Tarafından Sağlanan Sağlık Hizmetleri Bakımından Sorumluluk.....	223
aaa. İdarenin Kusur Sorumluluğu (hizmet kusuru)	224
bbb. İdarenin Kusursuz Sorumluluğu.....	227
ccc. Kamu Kurumlarında Çalışan Hekimler Aleyhine Dava Açılması.....	230
bb. Özel Kurumlar Tarafından Sağlanan Sağlık Hizmetleri Bakımından Sorumluluk.....	235
aaa. Sağlık Kurumu Aleyhine Dava Açılması.....	236
bbb. Özel Kurumlarda Çalışan Hekimler Aleyhine Dava Açılması.....	237
b. Cezai Yargıya Başvuru	241
aa. Kamu Sağlık Personeli.....	242
bb. Özel Sağlık Personeli	243
c. Sağlık Bakanlığı'na Başvuru.....	244
d. Hekimin Disiplin Sorumluluğu.....	244
aa. Kamu Kurumunda Çalışan Hekimin Disiplin Sorumluluğu.....	245
bb. Özel Kurumda Çalışan Hekimin Disiplin Sorumluluğu.....	246
e. Baro'ya Başvuru	247

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
HASTANIN KENDİ GELECEĞİNİ
BELİRLEME HAKKININ
GERÇEKLEŞMESİNDE ARACI HAKLARIN
ETKİLERİ

I. Yaşama Hakkı.....	249
A. Koruma Alanı ve Niteliği.....	249
B. Yaşama Hakkının Sınırları	251
C. Yaşama Hakkı Karşısında Hastanın Kendi Geleceğini Belirleme Hakkı.....	252
1. Yaşamın Kutsallığı Görüşü	253
2. Yaşamın Niteliği Görüşü.....	255
a. Hasta Özerkliğini Destekleyen Yaklaşım/ Yararcı Yaklaşım.....	255
b. Yaşamın Anlamını Değerlendiren Yaklaşım	258
c. Değerlendirme	259
3. Yaşama Hakkı Karşısında Ötanazi Uygulaması.....	261
a. Kavram/ Terminoloji	262
b. Ötanazi Türleri.....	265
aa. Pasif Ötanazi.....	265
bb. Aktif Ötanazi	267
cc. Hekim Yardımlı İntihar	268
dd. Dolaylı Ötanazi	269
c. İstemli-İstemsiz Ötanazi Ayrımı.....	271
d. Değerlendirme	272
4. İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi Çerçevesinde Ötanazi ve Karşılaştırmalı Hukukta Ötanazi Örnekleri.....	274
a. İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi.....	274
b. Hollanda -Aktif Ötanazi Deneyimi.....	277
c. İsviçre- Dolaylı Ötanazi Deneyimi	282

d. Amerika Birleşik Devletleri - Pasif Ötanazi Deneyimi	284
aa. Yarar-Zarar Yaklaşımı.....	287
bb. Birey-Devlet Çıkarı Yaklaşımı.....	288
cc. Tıp Mesleğinin Etik Bütünlüğünün Korunması	289
dd. Hastalık Ayrımı.....	289
e. Oregon Eyaleti- Hekim Yardımlı İntihar Deneyimi	290
f. Türkiye	291
II. İnsan Onuru	293
A. Terminoloji/Kavram	294
B. İnsan Onuru Kavramının İçeriği	297
C. İnsan Onurunun Uluslararası Düzenlemelerde Yer Alması.....	301
1. Birleşmiş Milletler Belgeleri.....	301
2. Avrupa Konseyi Belgeleri	303
3. Hasta Haklarını Düzenleyen Belgeler	305
D. İnsan Onurunun Hukuksal Niteliği.....	306
E. Türkiye’de İnsan Onurunun Korunması	309
F. İnsan Onuru ve Hasta.....	310
1. Hasta Onurunun Zedelenmesi.....	310
2. Onurlu Ölüm İçin Bir Seçenek: Hasta Bakım Servisleri (hospices).....	312
G. İnsan Onurunun Hastanın Kendi Geleceğini Belirleme Hakkı Açısından Değerlendirilmesi	315
III. Özel Yaşamın Gizliliği ve Korunması.....	317
A. Genel Olarak	317
1. Kavram	317
2. Özel Yaşamın Koruma Alanı.....	318
3. Özel Yaşam Hakkının İçeriği.....	320
B. Hasta Açısından Özel Yaşamın Gizliliği	323
1. Hasta Sırrının Korunması.....	324
a. Genel Olarak	324

b. Kişisel Verileri Koruma Kanunu Kapsamında Sağlık Bilgileri	330
2. Hastanın Beden Gizliliği.....	333
C. Özel Yaşamın Gizliliğinin Hastanın Kendi Geleceğini Belirleme Hakkı Açısından Değerlendirilmesi.....	334
SONUÇ	337
KAYNAKÇA.....	345